

De barricaden zien er nu anders uit

Interview Louise O. Fresco

Vrij Nederland - 26-04-2008

Louise O. Fresco's nieuwste roman 'De utopisten' is genomineerd voor de Libris-prijs. Op 6 mei is de prijsuitreiking. Een gesprek over het thema van haar roman: de moeizame relatie tussen idealen en politiek.

Wat komt er van je idealen terecht als je op het pluche belandt? Louise O. Fresco maakte het van dichtbij mee gedurende haar tijd bij de Wereldvoedselorganisatie van de Verenigde Naties in Rome. Ze werkte er negen jaar, eerst als directeur onderzoek, later als adjunct-directeur-generaal. En toen was de koek op.

Ze had zich mateloos gestoord aan het cynisme binnen de organisatie, zag haar idealen verzanden in bureaucratie en stapte op. In haar ontslagbrief, die The Observer haalde, maakte ze in klare taal haar kritiek kenbaar. Sinds 2006 is ze hoogleraar duurzame ontwikkeling in internationaal perspectief aan de Universiteit van Amsterdam. En naast haar vele functies in raden en besturen, heeft ze tijd gevonden voor weer een roman. Die gaat, niet verwonderlijk, over een idealist die het pluche bestijgt.

Een terugblik brengt ons naar een Amsterdams kraakpand in de jaren zeventig, waar linkse studenten hun idealen in de milieubeweging najagen. Dat doen zij elk op hun eigen manier. Michiel van Straten betoont zich de geslepen politicus, altijd in voor een compromis, terwijl vriend Paul zich ontpopt tot fotograaf. Ze delen het bed met violiste Claire, die zwanger raakt van Michiel. Een aantal decennia later heeft Michiel het tot staatssecretaris van Technologie en Milieu geschopt. Hij moet zich staande zien te houden tussen zijn nieuwe politieke makkers en zijn vroegere milieuactivistische vrienden, die elk van zijn bewegingen met argusogen gadeslaan. Gaandeweg blijkt dat het politieke spel zich slecht verhoudt tot ecologische idealen. En zoals wel vaker, komt de doodsteek vanuit het midden.

De gelijkenis tussen Michiel van Straten en minister Jacqueline Cramer is opvallend.

'Die is inderdaad frappant. Eind maart verscheen een portret van Cramer in NRC. Wat lijken haar situatie en persoon op die van Michiel, kreeg ik steeds als reactie. En tot mijn schrik was het zo. Het is de tragiek van iemand die met veel elan en idealen vastloopt in de politiek, die het niet lukt zijn idealen te vertalen in bureaucratie.'

De idealistische wetenschapper verdwaald in de politiek.

'Cramer is erg gemotiveerd, maar niet altijd even aanwezig. Maar de gelijkenis met Michiel berust op toeval, haast ik mij te zeggen. Ik ben al in 2005 aan de roman begonnen, ver voor Cramer aantrad als minister van Ruimte en Milieu. Omdat ik haar persoonlijk ken en haar niet in de problemen wilde brengen, heb ik een aantal zaken verzwakt of er uitgehaald. Het is lastig je in het spanningsveld tussen politiek en idealen te bewegen.'

Wat maakt het zo lastig je idealen te verwezenlijken in de politiek?

'Dat komt deels door de bureaucratie. Ik heb er echt plezier in gehad die miezerige ambtenaren, die de processen belemmeren, in mijn roman te beschrijven. Maar het wringt ook omdat de politiek op korte termijn denkt en kiezers tevreden wil houden die niets willen opgeven. Als we ons gedrag nu veranderen, heeft dat pas over honderd of driehonderd jaar effect. Je moet op de lange termijn kunnen denken. Ik heb zelf altijd gemakkelijk in honderdduizenden of miljoenen jaren kunnen denken. Je moet ook willen discussiëren over een beleid waarvan jij de vruchten niet meer zult plukken. Tegen die tijd bestaat je politieke partij waarschijnlijk niet meer.'

Hoe doet dit kabinet het?

'Het kabinet lanceerde duurzaamheid als speerpunt toen het begon, nu hoor je er weinig meer over. Het zou burgers moeten laten zien dat er belangen zijn die over de eigen consumptiedrang reiken en ze motiveren hun gedrag te veranderen. Maar helaas heeft het normen en waarden vooral geïnterpreteerd als gezinswaarden, veel meer dan als duurzaamheidswaarden. Een duidelijke visie waarachter de burgers zich kunnen scharen ontbreekt.'

Balkenende sprak zich onlangs wel uit over een kunstmatig 'Tulpeiland' in de Noordzee voor het opwekken van energie

'Het is jammer dat de minister-president heeft gemeend hierover te moeten spreken voor de Deltacommissie, waarvan ik deel uitmaak, het rapport af had. Dat was niet zo verstandig. Allereerst moet je je afvragen: is zo'n eiland technologisch en economisch mogelijk? Bovendien presenteerde hij het als een eenzijdige oplossing, terwijl het plan onderdeel uitmaakt van een combinatie van maatregelen tegen de stijgende zeespiegel en een hoger rivierwaterpeil. Maar goed, zo werkt de politiek. Af en toe willen politici een gebaar maken, laten zien dat ze visionair zijn.'

Behalve op 'de politiek' bent u ook kritisch op uw eigen generatiegenoten. Van hun idealen lijkt weinig te zijn terechtgekomen.

'De generatie '68, die opgroeide na de Tweede Wereldoorlog, heeft als eerste een ongelofelijke vrijheid gekend en zette zich af tegen de verstikkende wederopbouwmoreel. Zij zagen voor het eerst dat de wereld groter was dan Nederland, maar hebben zich ook laten misleiden door de simplistische flowerpoweridealisme, die achteraf zo diep niet bleken te zitten. Ze hadden meer idealisme moeten overdragen aan de generatie erna, is mijn verwijt. Je ziet de uitwassen van hun individualisme in de generatie dertigers en veertigers van nu, die opvallend zelfgenoegzaam is. Onlangs bleek uit onderzoek dat Nederlanders zichzelf gelukkig vinden, maar zich zorgen maken over het land. Het is een merkwaardig soort inconsequentie. Het betekent dat we een kleine cocoon om ons heen hebben gebouwd. Dat we het idee kwijt zijn iets voor ons land te kunnen betekenen.'

Is er nog wel plaats voor idealisme?

'Jazeker! We hebben nieuw elan nodig. En dat is er als ik naar mijn studenten kijk. Het is een fantastische generatie studenten, vooral de meisjes. Die zijn zó gemotiveerd. Ze beseffen dat het hun taak is een discussie op gang te brengen over de toekomst, om hun individuele verantwoordelijkheid om te zetten in daadkracht. En ze zijn niet zo anti-technologisch als voorgaande generaties, die technologie associëren met chemische wapens in plaats van met roetfilters. Bij mijn studenten zie ik een nieuwe vorm van idealisme: het mondiale en langetermijndenken. In de jaren zeventig meenden we de problemen nú te moeten oplossen door de barricaden op te gaan. Toen waren er zorgen over de nucleaire winter, nu over broeikasgassen. De twintigers van nu zitten straks op de topposities en ik vind het heerlijk ze van advies te dienen. Ik heb invloed altijd belangrijker gevonden dan macht.'

Niet meer op de barricaden dus?

'Die barricaden zien er nu anders uit. Het is niet meer een verzet tegen de gevestigde orde, maar een verzet tegen cynisme en onverschilligheid.'

Wat is er eigenlijk over van uw eigen idealen?

'Mijn idealisme zie ik terug in mijn werk en de keuzen die ik daarin maak. Ik heb niet voor Coca-Cola gewerkt, maar voor de FAO. En nu ben ik weer opnieuw hoogleraar. Ik voelde de verantwoordelijkheid iets van mijn kennis en ervaring aan Nederland te geven en jongeren te stimuleren. In het dagelijks leven let ik verder op de kleine dingen, zoals lichten uitdoen, kranen dichtdraaien, vuilnis scheiden. Soms vraag ik voorzichtig aan vrienden: zou je die kranten wel in de vuilnisbak doen? Maar ik kijk er mee uit, activisme in het persoonlijk leven is ergerlijk.'

Uw boek werd matig ontvangen door de recensenten, maar de Libris-jury was zeer lovend. Hoe schat u uw kansen op de Librisprijs in?

'Ik kreeg het verwijt een pamflet te hebben geschreven, maar ben het daar helemaal niet mee eens. Ik wilde een ideeënroman schrijven en mijn ideeën brengen aan de hand van personages die zich ontwikkelen. Volgens mij ben ik daar in geslaagd. Het Libris-juryrapport was zó lovend, die erkenning is fijn. Ik ga genieten van een interessante avond met lekker eten in het Amstelhotel en dan zien we wel. Ik heb weinig tijd om erover na te denken. Voor de uitreiking op 6 mei vlieg ik eerst nog naar Sevilla, Parijs en Washington.'

door:Carolina Lo Galbo